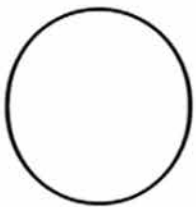

Jan Struijs maakt zich zorgen over strijd tegen de georganiseerde misdaad: ‘De naïviteit komt terug’

Vakbondsman Jan Struijs zette zich in voor mentale problemen bij agenten en vocht tegen racisme en discriminatie binnen de politie. Nu gaat de rode commissaris na 44 jaar met pensioen. ‘De politie is politieker geworden.’

Stefan Keukenkamp 1 december 2023

p de tafel in het kantoor van de Nederlandse Politiebond (NPB) in Baarn ligt een handgeschreven kaartje. De afzender is voormalig topman van het Openbaar Ministerie Gerrit van der Burg. Jan Struijs haalt het kaartje uit de enveloppe. “Je bent een geweldige vent”, citeert Struijs de oud-topman. “Ik krijg veel kaartjes. Ook van burgers trouwens. Die zeggen dan: ‘Ik vond u echt een goede politiebaas’. Mensen zien mij als een soort korpschef, terwijl ik maar de voorzitter ben van een vakbond.”

Struijs (1961) geniet daar stiekem wel van. Zeven jaar stond hij aan het roer van de NPB, met 29.000 leden de grootste politievakbond van Nederland. Hij werd het gezicht van de politie aan talkshowtafels en in de Tweede Kamer. Niet zelden viel het land over hem heen door ferme uitspraken als 'Nederland is een narcostaat 2.0 geworden'.

Na bijna 44 jaar bij de politie gaat Struijs met vervroegd pensioen. Hij stopt na een glansrijke carrière die in 1980 begon bij de gemeentepolitie in Rotterdam. Daarna werd Struijs leidinggevende, en later onder meer aanjager van innovatie binnen de Politieacademie. Vanwege zijn progressieve opvattingen kreeg hij al snel de bijnaam 'de rode commissaris'.

U vertrekt op een saillant moment, zo kort na de verkiezingen. Hoe laat u de politie achter?

“Voor mij is het belangrijkste *issue*: hoe houden we de boel bij elkaar? Politie mensen die mij bellen geef ik het advies om zich als verbinder op te stellen en neutraliteit uit te stralen. Deze moeilijke verkiezingsuitslag zorgt voor verdere polarisatie en tegenstellingen die per definitie leiden tot een vorm van onveiligheid. Dit gaat demonstraties opleveren, gedoe, onrust en het leidt niet tot oplossingen.”

U bent wel erg pessimistisch. De PVV is de grootste, de partij die wil dat de politie er 10.000 agenten bij krijgt. Dat is toch goed nieuws?

“Nee, ik ben niet optimistisch. De PVV heeft mij, net als veel andere partijen, gebeld met de vraag waaraan een toekomstige regering prioriteit moet geven. Ik heb ze maar gelijk gezegd dat de Politieacademie per jaar maximaal 2100 agenten kan opleiden, en dat elk jaar 2500 agenten uit de organisatie stromen.

“Ik heb hen drie prioriteiten meegegeven. Als eerste de georganiseerde misdaad en de uitbreiding van het stelsel bewaken en beveiligen. Het tweede is verwarde personen die niet meer in de gevangenis terecht moeten komen, maar in de zorg. En drie: meer inzetten op internationale samenwerking.”

U bent niet alleen kritisch op de PVV. U ziet een tendens waarbij de politie politieker wordt. Wat betekent dat in de praktijk?

“Het is grilliger geworden. In de debatten zie je dat de Kamer te veel moties indient over operationeel politiewerk. Daarvan heb ik zelf trouwens ook geprofiteerd. Het dreigt daar de gemeenteraad van Nederland te worden. De Kamer moet over de bal heen kijken.

“Of neem de benoemingen binnen de politietop. De nieuwe korpschef, Janny Knol, is een hele goeie, maar de politiek keek mee bij haar aanstelling. Normaal was het altijd een interne aangelegenheid waarop de minister een klap gaf. Nu merkte ik dat politici mij in de Tweede Kamer informeerden over wat ze van plan waren met de positie van korpschef. Het is een politieke benoeming geworden. We hebben te weinig nagedacht over een goede politiek-bestuurlijke buffer tussen de politiek en de politietop.”

Vanaf 2016 was Struijs voorzitter van de politiebond. Een turbulente tijd die werd overschaduwd door aanvallen op de rechtsstaat met moorden op de broer van een kroongetuige (2018), advocaat Derk Wiersum (2019) en misdadjournalist Peter R. de Vries (2021).

U sprak kort voor die moorden al over een narcostaat 2.0.

“Alles en iedereen viel toen over mij heen. Een paar weken later werd de broer van de kroongetuige doodgeschoten. Toen werd ik opeens een profeet. Maar ik was helemaal geen profeet. Ik had gewoon naar de politiemensen geluisterd die zagen dat er - uitzonderingen daargelaten - geen grote vissen werden gepakt. Het was wachten tot de criminelen hun eerste trofee, zoals ze dat zelf noemden, zouden binnenhalen.”

Er klinkt ruim twee jaar na de laatste moord kritiek dat de focus op de georganiseerde misdaad soms wegebt. Maakt u zich daar zorgen over?

“Dat is het grootste gevaar van nu. Dat de naïviteit terugkomt als er even niets gebeurt. Maar zo zitten mensen wel in elkaar. We zijn een land van de korte termijn en overleven geworden. De andere kant is dat we ons niks meer kunnen permitteren als het om de georganiseerde criminaliteit gaat. Ik ken de zorgwekkende informatie die er nu ligt over jonge criminelen, en waar ze toe in staat zijn.”

“Mijn opa werkte in zijn jeugd als losse arbeider aan de Afsluitdijk. Nederland had een plan met de inpoldering en de strijd tegen opkomend water. Ook later na de overstroming in 1953 waren de Deltawerken een plan voor de lange termijn. Ik pleit op gebied van veiligheid ook voor een Deltaplan. Nederland maakt te veel oplossingen voor de korte termijn, visie en lange termijn is te weinig aan de orde. Zeker op gebied van bestrijding van de onveiligheid.”

Een andere rode draad tijdens het voorzitterschap van Struijs is het hardnekkige racisme binnen de politie. Vorig jaar kwam de documentaire *De Blauwe Familie* uit. Struijs werkte mee, werd geïnterviewd en droeg politiemensen aan voor de documentaire die slachtoffer waren van racisme en discriminatie. De documentaire bracht een schokgolf teweeg.

Dit onderwerp op de agenda zetten lukte u al die jaren niet. Waarom was daar een documentaire voor nodig?

“Ik weet wat beelden kunnen doen, maar dit effect had ik nooit verwacht. Politiemensen uit de top huilden tijdens de première, in het kabinet en in de Tweede Kamer hebben ze gezamenlijk naar de documentaire gekeken. Ik wist hoe groot het probleem was binnen de politieorganisatie, maar ik kreeg het nooit écht op de agenda.

“Het zat zo op de zenuwbaan van de politie. Het lag gevoelig, er zat ook schaamte bij. Er heerst een enorm taboe dat mensen binnen de politie vervormen na verloop van tijd. Als jij tien jaar lang in een gebied werkt waar 80 procent van de criminelen een achtergrond heeft met een bepaalde nationaliteit, dan vervorm je.”

Is dat geen makkelijk excuus?

“Het is geen excuus, maar de realiteit. Ik heb mensen gesproken die zeiden: ‘Ik ga weg bij mijn vriend, die nu drie jaar bij de politie werkt, want dit is mijn Joost niet meer. Hoe hij over mijn vriendinnen praat die een allochtone achtergrond hebben... dat wil ik niet meer.’ Wat een werkgever dan moet doen, is een agent weghalen uit die omgeving en op een rustige plek neerzetten. Dat gebeurde niet.”

Wat ziet u in de praktijk terug van de lessen die zijn geleerd uit de documentaire?

“De enige manier om dit te doorbreken is om politiemensen te laten voelen wat de pijn van discriminatie betekent. Recent kwamen politiemensen bij mij die vertelden iets stoms te hebben gedaan. Ze kwamen bij een uit de hand gelopen ruzie tussen een huurbaas en een Turks gezin. Die huurbaas had voor de derde keer in korte tijd de huur verhoogd. Terwijl ze daar waren en de ruzie gaande was, zei de huurbaas: ‘Vuile klote Turken, we hadden jullie allang het land uit moeten schoppen’. De agenten deden daar niets mee. Toen ze weer in de auto stapten dachten ze: wacht even, dit is niet normaal. Ze hebben alsnog een proces-verbaal opgemaakt, en het Turkse gezin gehoord over wat het met hen deed. Toen voelden die agenten pas echt de pijn.”

Was dit zonder De Blauwe Familie anders afgelopen?

“Ja, dan was er geen proces-verbaal opgemaakt.”

Struijs was ook voorvechter van de mentale gezondheid van politiemensen. Dat kende een dieptepunt, toen afgelopen jaren drie medewerkers van de Dienst Specialistische Operaties, een afdeling die onder meer politie-infiltranten inzet, een einde maakten aan hun leven. Het waren drie leden van Struijs' politiebond.

U noemt het de zwartste bladzijde uit uw voorzitterschap. Wat doet u het meeste pijn?

“Dit greep mij heel erg aan. Ik weet hoe zwaar infiltratie is voor mensen. Wat ik het ergste vond, was dat deze overlijdens in eerste instantie als reguliere zelfdodingen werden behandeld. We moesten vechten tegen een werkgever die geen relatie met het werk erkende. Terwijl ook de werkgever veel te verwijten viel, bleek later uit onderzoek van onafhankelijke commissies.

“We hebben de families moeten begeleiden die de werkgever niet meer vertrouwen. We zijn daar tot op de dag van vandaag mee bezig, met de afhandeling van materiële en immateriële schade. De politieorganisatie verwijt ik dat ze er een juridische discussie van maken, terwijl dit een morele discussie moet zijn over goed werkgeverschap. Dat we hier nog steeds niet uit zijn, is ongelooflijk.”

U gaat met pensioen en om af te kicken een boek schrijven dat niets met de politie te maken heeft. Een boek over uw opa, die aan het begin van de Tweede Wereldoorlog in Indonesië terecht kwam.

“Mijn fascinatie voor hem is groot. Hij heeft vastgezeten in een jappenkamp, en kwam in 1958 terug naar Nederland. Voor de oorlog was hij ook vakbondsman en ik ben naar hem vernoemd. Ik heb al veel over zijn leven ontdekt. Binnenkort ga ik vier weken naar Indonesië, dan ben ik alleen bereikbaar via flessenpost. Het is ook therapeutisch. Dan zet ik mezelf helemaal uit, ik kan namelijk niet afbouwen.”